

Scholieren, leerkrachten, directies, schoolbestuur, iedereen heeft rechten en plichten. Meestal zit het evenwicht goed. Conflicten zijn er altijd en overal, ook op school, maar de meeste brandjes worden snel en correct geblust. Leerlingen en hun ouders houden de Vlaamse Scholierenkoepel vzw (VSK) en andere instanties wakker met heel wat vragen en klachten over situaties die verre van correct verlopen. Bij VSK gebeurt dit via het infopunt www.rechtenopschool.be. In deze gevallen is er geen sprake van respect en gelijkwaardigheid. Ouders en leerlingen hebben het gevoel genegeerd te worden, het schoolreglement is onduidelijk of de bestaande procedures worden niet correct gevolgd. Het gevoel onrechtvaardig behandeld te worden en geen gehoor en rechtszekerheid te vinden, overheerst. Het is tijd voor duidelijkheid. VSK streeft dan ook al jaren naar een decretale verankering van enkele belangrijke initiatieven in het kader van de bescherming van de rechtspositie van leerlingen.

Daaraan gekoppeld hebben scholieren recht op participatie in hun school. Participatie is meer dan wat structuren en raden. Participatie moet verankerd zitten in de schoolcultuur en -organisatie. In 2003 nam de Vlaamse Scholierenkoepel mee het voortouw om te komen tot een participatiedecreet in het onderwijs. Een jaar later was dit decreet een feit. Vandaag ijvert VSK voor een bijsturing van dit participatiedecreet. De praktijk op scholen leert ons immers dat het tijd is voor verandering en vooral voor een volgende stap.

'Rechtspositie' en 'participatie': twee principes dus die de kern uit maken van de Vlaamse Scholierenkoepel. Logischerwijs dus twee dossiers waar VSK hard op inzet. De strijd voor een sterkere rechtspositie van scholieren is er één van lange adem. Om die reden is de Vlaamse Scholierenkoepel, in brede zin, opgetogen over de stappen die het voorontwerp van decreet houdende diverse maatregelen betreffende de participatie op school en de rechtspositie van leerlingen zet. VSK hoopt dat de sterktes ervan bewaard zullen blijven, maar hoopt vooral dat een aantal geplande maatregelen echt kritisch bekeken worden.

De Vlaamse Scholierenkoepel heeft enkele erg cruciale en fundamentele bemerkingen. We vragen de parlementsleden om het voorontwerp doordacht te lezen en bij deze lezing leerlingen en hun universele rechten écht centraal te zetten. In wat volgt bespreken we artikelgewijs het ontwerpdecreet. Weliswaar leggen we sterke focus op het secundair onderwijs.

1. Participatie op school

1.1. Informatie: als recht én als plicht

Hét fundament van participatie, volgens de Vlaamse Scholierenkoepel is 'informer en geïnformeerd worden'. Elke participatieproces staat of valt met het beschikken over informatie. Het ontwerpdecreet gaat net op vlak van informatieverstrekking wel wat de mist in. Informeren wordt op een zeer passieve en enge manier ingevuld, waardoor een cruciale stap in het participatieproces overgeslagen wordt.

De leden van de leerlingenraden en de schoolraad hebben, in wat voor licht, **informatierecht**. Als leerlingen naar informatie vragen, krijgen ze deze informatie. Het schoolbestuur heeft geen enkele communicatieplicht naar de leerlingenraad toe. We betreuren deze zeer passieve en afwachtende manier van informeren.

Tegelijkertijd heeft de leerlingenraad wel **informatieplicht** over hun eigen activiteiten en standpunten ten behoeve van de leerlingen op school. In deze paragraaf verandert het recht dan plots weer in een plicht.

Een **communicatieplicht** van het schoolbestuur ten aanzien van de schoolraad, maar ook voor de leerlingenraad, lijkt ons conform de realiteit idealer. VSK vraagt naar verschaffing van informatie zonder omwegen via de schoolraad. Door de passieve omschrijving ontnemt men kansen op participatie. De schoolraad wordt in het huidige ontwerpdecreet wel tijdig geïnformeerd over geplande beslissingen aan de hand van het lijstje uit artikel 21 (Art III.9). Waarom kan dit niet tegelijkertijd voor de leerlingenraad? In onze ogen verhoogt dit de planlast van scholen niet.

1.2. Afwijking voor het buitengewoon onderwijs.

In Art III.4 lezen we een afwijking voor het buitengewoon onderwijs bij de voorstelling van de gemandateerde leerling voor de schoolraad. De pedagogische raad mag dit doen en niet de leerlingenraad zelf. VSK begeleidt leerlingenraden uit het buitengewoon onderwijs en we beschouwen deze leerlingen perfect in staat om zelf een leerlingengeleding voor te stellen als gemandateerde in de schoolraad. We begrijpen daarom de afwijking niet. Deze afwijking onderschat leerlingen uit het buitengewoon onderwijs. Verkiezingen zijn misschien wel geen ideale tweede stap.

1.3. Verplichte adviesvraag aan de leerlingenraad van het schoolbestuur

Indien de Vlaamse regering participatie van leerlingen serieus neemt, verwachten we de volgende aanvulling bij artikel III.20: Een **verplichte adviesvraag aan de leerlingenraad** van het schoolbestuur.

VSK is tevreden met het feit dat leerlingenraden op eigen initiatief advies kunnen uitbrengen en dat het schoolbestuur een gemotiveerd antwoord moet geven. Maar we betwijfelen of dit voldoende is om leerlingenraden en andere deelraden echt tot hun volste recht te laten komen. We kaderen dit graag even:

Scholen wachten vaak (goedbedoeld) de aanzet van leerlingen af. Sommige leerlingenraden brengen spontaan advies uit, maar niet alle leerlingenraden grijpen die kansen omdat ze het niet gewoon zijn, niet exact beseffen waarover ze inspraak hebben of hoe ze dit moeten aanpakken. Leerlingenraden komen vaak pas in actie als de gevolgen al voelbaar zijn en de beslissing al lang genomen is.

Een school die participatie belangrijk vindt, wacht niet tot leerlingen ernaar vragen, maar vraagt haar leerlingenraad rechtstreeks advies over dossiers die leerlingen aanbelangen. Sterke scholen doen dit, maar heel wat scholen hebben deze automatische reflex niet. Daarom vraagt VSK om een **verplicht advies** aan het schoolbestuur door de leerlingenraad over zaken die leerlingen aanbelangen.

Idealiter kan er, net zoals dit voor de schoolraad gebeurt, een decretale lijst opgesteld worden (conform artikel 21) met een minimum aan onderwerpen waarover het schoolbestuur ieder ontwerp van beslissing moet voorleggen aan de leerlingenraad. De leerlingenraad beslist dan gewoon zelf om al dan niet advies uit te brengen. De planlast voor scholen wordt hierdoor niet verhoogd aangezien hetzelfde ook gedaan moet worden voor de schoolraad en de termijnen vastgelegd zijn.

In het ontwerpdecreet is de leerlingenraad erg **afhankelijk van het functioneren van de schoolraad**. Het zwaartepunt van inspraak wordt gelegd bij de schoolraad. Informatie wordt verstrekt via de schoolraad en via de schoolraad kan de leerling-geleding zijn inbreng doen. Maar hierdoor miskennen we de realiteit waarin

leerlingenraden zelfstandig werken. Deze procedure is daarnaast ook nog eens onlogisch en inefficiënt. De werking van de leerlingenraad en de schoolraad vallen immers niet samen. Zo ligt het vergaderritme bij de leerlingenraad meestal hoger en lopen de informatiebehoeften tussen beiden organen niet parallel.

VSK vraagt dat leerlingenraden in de toekomst erkend worden als volwaardige participatiekanalen en dat er ook aan hen verplicht advies wordt gevraagd over een minimum aantal onderwerpen (bv. schoolreglement, lestijden, studietoelagen, interne kwaliteitszorg, welzijns- en gezondheidsbeleid, ...)

1.4. De leerlingenraadbegeleider: een cruciale factor

Begeleiding van de leerlingenraad zou explicieter uitgedrukt mogen worden. In plaats van *begeleiding* zouden we graag **begeleider** zien staan in art 15 van Art III.22. Begeleiding wordt té vaag omschreven en zal op scholen verschillend geïnterpreteerd worden. De Vlaamse Scholierenkoepel zou het op deze manier verwoorden: *'De leerlingenraad heeft recht op ondersteuning. De school voorziet op zijn minst één begeleider'*. Een kleine aanpassing die een groot verschil kan betekenen voor participatie op school.

1.5. Opheffing artikel 60 tot en met 66:

VSK kan zich niet vinden in de motivering rond de opheffing van artikel 60 tot en met 66 (expertisecentrum participatie) in Art. III.23. De scholierenkoepel levert inderdaad doelgroepondersteuning, maar we ervaren nog heel wat noden op het terrein, waar VSK momenteel wegens gebrek aan middelen en tijd niet aan kan voldoen. Ter illustratie: Momenteel werkt er 1.8 VTE aan de ondersteuning van leerlingenraden en bevordering van leerlingenparticipatie. Dit is volkomen ontoereikend om tegemoet te komen aan de vraag van scholen. Maar daarnaast bestaan er ook nog andere noden. We sommen hieronder de **duidelijke leemtes in het veld** op:

- Verankering van onderzoek naar participatie op school
- Effectmeting en evaluatie
- Documentatie, studie en info-verstrekking.
- Uitwisseling en netwerkvorming tussen participatieorganisaties ter bevordering van visie-ontwikkeling en tegengaan van versnippering in het veld
- Expertiseopbouw rond schoolraden en ondersteuning en professionalisering van de schoolraad (incl rol van leerlingen)
- Participatie op klasniveau (in lessenrooster, evaluatie van leerkrachten, ...)
- Ondersteuningsaanbod en expertiseopbouw in het basisonderwijs
- Ondersteuning pedagogische begeleidingsdiensten
- Leerlingenparticipatie als focus in de lerarenopleiding

We zien hier een duidelijke rol voor de overheid.

1.6. Leerlingen in de schoolraad van het GO!

VSK betreurt principieel dat scholieren in het gemeenschapsonderwijs niet het recht hebben om in de schoolraad te zetelen. In de praktijk kennen we meerdere gevallen waarbij leerlingen vragende partij zijn om te zetelen in de schoolraad en botsen op een weigering van het schoolbestuur. De Vlaamse Scholierenkoepel vraagt om deze ongelijkheid te corrigeren en het bijzonder decreet te wijzigen zodat elke Vlaamse leerling het recht heeft op een zetje in de schoolraad. VSK verheugt zich dus op de geplande wijziging.

2. Rechtspositie van leerlingen uit secundair onderwijs

De Vlaamse Scholierenkoepel ijvert voor een doorgedreven versterking van de rechtspositie van leerlingen. Dit aanpassingsdecreet is bijgevolg **niet verregaand genoeg** voor VSK. We willen toch graag enkele sterke punten en 'stappen vooruit' belichten.

- Bepaalde procedures worden voor het eerst vermeld in de wetgeving en scheppen meer duidelijkheid
- De termijnen die eindelijk gekoppeld worden aan uitsluitingen
- De volheid van bevoegdheid over de eindbeslissing van de beroepscommissie
- De rechten voor jonge moeders
- Het niet achterhouden van rapporten wanneer de schoolfactuur niet betaald is
- De niet overdraagbaarheid van het tuchtdossier.
- Basisprincipes van leerlingenevaluatie die gecommuniceerd moeten worden
- Het uitgebreide inzage- en kopierecht van leerlingen en hun ouders

Maar naast deze 'stappen vooruit' zijn een aantal passages uit het ontwerpdecreet **ontoelaatbaar** voor de Vlaamse Scholierenkoepel. Sommige nieuwe elementen bieden geen rechtswaargang en vormen eerder een verzwakking van de rechten van scholieren. Dat mag niet de bedoeling zijn. We roepen de parlementsleden dan ook op om deze passages ernstig onder de loep te nemen.

2.1. Tuchtmaatregelen

De Scholierenkoepel gelooft natuurlijk eerder in een preventieve aanpak en betreurt het feit dat heel wat scholen vaak een snelle reflex hebben naar tuchtmaatregelen. In een recent VSK-advies waarbij we leerlingen die op time out gingen en hun klasgenoten aan het woord lieten, pleiten we voor time out als krachtig alternatief voor uitsluitingen. <http://www.scholierenkoepel.be/info/standpunten/Time-out>

Maar tuchtmaatregelen moeten er zijn, zeker op momenten dat zaken echt uit de hand lopen. VSK heeft wel nog enkele fundamentele opmerkingen.

1. Interpretatie

Het ontwerpdecreet beschrijft dat tuchtmaatregelen enkel genomen mogen worden als '*de handeling van de leerling de leefregels op school zodanig schenden dat ze **gevaar of een ernstige belemmering** vormen voor het normale onderwijs- en vormingsgebeuren*'.

Wij vinden dit *an sich* een goede omschrijving, maar weten ook dat vele scholen 'gevaar en ernstige belemmeringen' op verschillende manieren (zullen) interpreteren. Zo ontvingen wij het afgelopen schooljaar vaak meldingen van foutieve interpretaties. We kregen klachten over tijdelijke en zelfs definitieve uitsluitingen vanwege: het dragen van een 'joggingbroek', wandelen op het grasveld, een vijfde keer te laat komen, sms'en in de klas etc...

Daarom onze vraag: Welke garanties biedt de regering dat termen zoals 'gevaar' en 'ernstige belemmeren' op een juiste manier worden geïnterpreteerd?

2. Termijn van de tijdelijke uitsluiting

Een tijdelijke uitsluiting van drie lesweken (15 dagen) is opnieuw te lang. VSK vindt de **twee weken**, die in een vorige tekst werden aangehaald, een redelijke termijn (en dat onder voorwaarde dat de termijn van preventieve schorsingen verlaagd wordt). De rust op school en in de klas kan in twee weken teruggevonden worden, mits de juiste aanpak (bemiddeling, herstelgericht werken etc...).

3. Preventieve schorsing

> Misbruik vermijden

Hoewel de Vlaamse Scholierenkoepel tevreden is met de wettelijke verankering van de 'preventieve schorsing', blijven er wel heel wat ernstige vragen bestaan. VSK beschouwt de manier waarop de preventieve uitsluiting nu beschreven staat, en vooral de termijn die opgesteld werd, als een ernstige verzwakking van de rechtspositie van leerlingen en kan dit niet tolereren.

De motiveringen rond de beslissing om de preventieve schorsing geen tuchtmaatregel, maar een **bewarende maatregel** te noemen scheidt verwarring. De Vlaamse Scholierenkoepel vreest een toename van preventieve schorsingen door de regeling in het huidige ontwerpdecreet.

Ook bij onderwijsverstrekkers bestaat er nog onduidelijkheid over deze maatregel. Preventieve schorsing wordt op sommige scholen automatisch gekoppeld aan het tuchtonderzoek. In andere scholen dan weer niet en gebruikt men deze ondermeer om tijd te winnen. Deze verwarring dient vermeden te worden.

Korte preventieve schorsingen moeten kunnen, maar dienen voor **zeer uitzonderlijke gevallen** en er moet altijd een tuchtonderzoek aan gekoppeld zijn. Een school mag nooit 'zomaar' naar een preventieve schorsing grijpen.

In de memorie van toelichting staat vermeld: '*een leerling kan nog niet worden veroordeeld terwijl het onderzoek loopt en zolang geen definitieve beslissing genomen is*'. Leerlingen worden door een preventieve schorsing juist wel gestraft aangezien het recht op onderwijs hen ontnomen wordt. Dit is erg verregaand en kan gevaarlijke gevolgen hebben. Een tijdelijke uitsluiting invoeren kan vrij snel, daarom mag er enkel en alleen gegrepen worden naar een preventieve schorsing als er verder onderzoek nodig is.

Hoe kan men garanderen dat preventieve schorsingen enkel in functie van een onderzoek en bij grote uitzondering worden gegeven? Maar ook dat dit onderzoek daadwerkelijk uitgevoerd wordt?

> Termijn verkorten

We hebben ernstige bezwaren bij de **termijn** van de preventieve schorsing. 10 opeenvolgende dagen, (2 schoolweken) is te lang. Voor VSK is een maximumduur van twee tot drie dagen meer geschikt. Scholieren verliezen immers hun (grond)recht op onderwijs.

Bovendien en heel erg belangrijk, staan leerlingen op dit moment **zeer zwak**. Voor een preventieve schorsing gelden de principes van tuchtsrechtspleging niet. Leerlingen worden niet gehoord, dienen niet geïnformeerd te worden, kunnen geen opvang krijgen en er zijn geen kansen op beroep of verhaal.

Het concept preventieve schorsing moet met de nodige voorzichtigheid behandeld worden. We ontvangen veel signalen dat er te snel gegrepen wordt naar een preventieve schorsing.

4. Geldige afwezigheid

Geschorste leerlingen moeten ook de kans krijgen om toetsen en taken in te halen. Anders worden ze dubbel gestraft en extra gedemotiveerd. Een tijdelijke uitsluiting moet als geldige afwezigheid dienen.

2.2. Oprichting beroepscommissie

VSK vraagt al meer dan tien jaar om een nieuwe externe instantie waar leerlingen en ouders terecht kunnen nadat ze de interne beroepsprocedure doorlopen hebben. Deze instantie mag zich niet op een niveau van de school of scholengemeenschap situeren en moet idealiter netoverschrijdend zijn. De drempel om de stap naar zo'n instantie te zetten, moet zo laag mogelijk zijn. De werking van de instantie moet transparant zijn. Een beroep doen op de instantie moet bovendien kosteloos zijn.

We appreciëren in het nieuwe voorstel (waarbij de beroepscommissie zal bestaan uit enerzijds interne figuren en anderzijds externe figuren) het streven naar 'onafhankelijkheid en objectiviteit', maar vinden dit niet verregaand, onafhankelijk en neutraal genoeg. VSK eist dat binnen dit voorstel schoolinterne personen of personen die in een vroegere fase bij de beslissing betrokken waren **louter een adviserende rol** krijgen binnen de beroepscommissie. VSK begrijpt niet waarom deze personen stemrecht moeten hebben. Deze personen betrekken om advies te geven over de case kan alleen maar voordelen opleveren. Interne personen mee de eindbeslissing laten nemen, fluit elk rechtsgevoel aan en helpt de situatie niet vooruit.

VSK blijft om daarom een voorkeur hebben voor een onafhankelijke schooloverstijgende, netoverschrijdende beroepscommissie, die idealiter lokaal verankerd is.

Niettegenstaande is VSK tevreden over de mogelijkheid binnen het huidige ontwerpdecreet om de beroepscommissie de beslissing van de klassenraad te laten herzien en te vervangen door een voor de leerlingen meer gunstige beslissing.

2.3. Termijnen voor beroep

VSK blijft ook pleiten voor uniforme termijnen om beroep aan te tekenen. Hoe uniformer deze regelingen, hoe beter dit zal werken op scholen. Kleine vergissingen (bv. één dag te laat), kan grote gevolgen hebben.

2.4. Schoolreglementen/leefregels

We missen hier (of in het gedeelte over participatie) nog een verplichting ten aanzien van scholen om het schoolreglement af te stemmen met scholieren en/of de leerlingenraad. Dit betekent niet dat leerlingen het daarom voor het zeggen (moeten) hebben. Maar wie een regel bediscussieert en zoekt naar alternatieven en oplossingen, zal de regel waarschijnlijk ook zelf naleven omdat hij hem goed vindt. Deze **inspraak** is in onze ogen van cruciaal belang om tot een gedragen reglement en beleid te komen. Deze manier van werken, zo weten we uit ervaring, vermijdt heel wat betwistingen en discussies op scholen.

De Vlaamse Scholierenkoepel betreurt de eerder asociale maatregelen rond de **koppeling van spijbelen en de niet-toekenning van schooltoelagen**. Een andere, eerder preventieve aanpak zorgt ervoor dat de jongere en het gezin niet dubbel gestraft worden.

2.5. Leerlingengegevens

Leerlingengegevens of het leerlingendossier mogen overgedragen worden volgens het nieuwe ontwerpdecreet. VSK heeft hierover twee vragen.

- > *Welke leerlingengegevens?*

'Gegevens die enkel betrekking hebben op de leerlingenspecifieke onderwijsloopbaan'. VSK vindt dit een erg vage omschrijving, aangezien elk gegeven te maken heeft met de leerlingenspecifieke onderwijsloopbaan

-
- > *Manier van overdracht?*

Er komt een vermelding in het schoolreglement dat gegevens automatisch overgedragen worden naar de nieuwe school, enkel bij expliciet verzet wordt dit niet gedaan. VSK is tegen deze manier van werken en eist dat scholen actief toestemming vragen aan leerlingen wanneer zij van school veranderen.

Andere opmerkingen/vragen/bedenkingen een plaats verdienen in ontwerpdecreet:

- Bij leerlingen bestaat er veel verwarring rond het beroepsgeheim en ambtsgeheim (CLB-medewerkers, leerlingbegeleiders, vertrouwensleerkrachten, leerkrachten). Dit kan nochtans vaak de cruciale factor zijn tussen spreken of zwijgen.
- Er moet dringend klaarheid ontstaan rond privacy van leerlingen en inbeslagname van voorwerpen en doorzoeken van tassen door leerkrachten. Hier bestaat een grote nood rond en veel conflicten op school vinden hier hun basis. Bij integrale jeugdzorg is dit strikt gereguleerd. Waarom niet binnen onderwijs?
- Wat met de informatiecampagne scholierenrechten? De overheidsdienst is momenteel onvoldoende toegankelijk voor scholieren. VSK vangt deze nood op door de lancering van het infopunt/website www.rechtenopschool.be (150 vragen voor 2013), maar wordt hier niet voor erkend of ondersteund.